

Reform af forskningsrådssystemet:

Kvalitet og samspil i forskningen

*Øget konkurrence
Styrket ledelse
Bedre koordination*

Oktober 2002

Regeringen

TRYKT UDGAVE:
ISBN 87-91258-39-1

WEB UDGAVE:
ISBN 87-91258-40-5

Reform af forskningsrådssystemet:

Kvalitet og samspil i forskningen

*Øget konkurrence
Styrket ledelse
Bedre koordination*

Oktober 2002

Regeringen

Kvalitet og samspil i forskningen

Ny vækst og velfærd hænger i fremtidens vidensamfund i høj grad sammen med en stærk dansk forskningsindsats. Det har derfor været regeringens mål at skabe en tidssvarende ramme omkring dansk forskning.

Med den nye reform af forskningsrådssystemet deltager alle Folketingets partier i en fremtids-sikring af strukturerne for en stor del af den danske forskning.

Samlet betyder reformen således en styrket ledelse, fri konkurrence om alle bevillinger og sikring af ny, tværfaglig forskning.

Den ny reform omfatter hele forskningsrådssystemet og en aftale om Danmarks Grundforskningsfond. Reformen vil både sikre grundforskningen, den anvendelsesorienterede og den erhvervsrettede forskning.

En væsentlig nyskabelse er oprettelsen af Det Strategiske Forskningsråd. Her samles i fremtiden de store forskningsprogrammer, som det politiske system ønsker at give styrket prioritet.

I Det Fri Forskningsråd, der skal fungere som paraply for et antal statslige forskningsråd, kan den enkelte forsker og forskergrupper søge om midler til nye, fremadrettede forskningsprojekter.

Danmarks Grundforskningsfond, der i en årrække har støttet store forskningsindsatser, får fremover flere frihedsgrader og mulighed for i en årrække at fastholde niveauet for støtte til enestående projekter.

Reformen baner endelig vejen for et nyt Koordinationsudvalg, som skal sikre samarbejdet og koordinationen i hele forskningssystemet samt rådgive om forskeruddannelse - uddannelse af nye forskere skal sikre en stærk dansk forskningsindsats.

Nu er der enighed om to store strukturreformer - om universiteterne og forskningen. Dermed har vi taget et betydeligt skridt på vejen til at sikre Danmark som et moderne videnssamfund.

Videnskabsminister Helge Sander (V)

Aftale om reform af forskningsrådssystemet

Aftaleindhold

- I. Reformens forskningspolitiske mål**
- II. Seks overordnede målsætninger**
- III. Det Rådgivende Forskningsråd**
- IV. Strukturen i det nye forskningsrådssystem**
- V. Det Frie Forskningsråd**
- VI. Det Strategiske Forskningsråd**
- VII. Danmarks Grundforskningsfond**
- VIII. Koordinationsudvalget**
- IX. Sekretariat for det nye forskningsrådssystem**

Bilag 1

I. Reformens forskningspolitiske mål

Nye fremskridt i forskningen har afgørende betydning for såvel den videnskabelige som den velfærdsmæssige udvikling. I dag spiller spredning og anvendelse af forskning og ny viden en stadig større rolle for samfundets sociale og økonomiske muligheder, nationalt som internationalt. Det er målsætningen at skabe de bedst mulige rammer for et stærkt offentligt og privat forskningssystem.

Det offentlige forskningssystem består af to hoveddele med hver sin finansieringstype. For det første institutioner med basisbevillinger til forskning, hvoraf universiteter, sektorforskningsinstitutioner og sygehuse udgør de væsentligste. For det andet de forskningsmidler, som bliver udbudt via de statslige forskningsråd, Forskeruddannelsesrådet, Danmarks Grundforskningsfond samt særlige programbevillinger og udvalg.

En reform af systemet for forskningsråd og programbevillinger er derfor central. Reformen skal både sikre forskernes frihed til at realisere egne projekter og samfundets behov for forskning inden for særlige områder. De samlede danske forskningsressourcer skal udnyttes optimalt, og samspillet mellem de enkelte institutioner og indsatser i hele forskningssystemet skal styrkes og forenkles.

II. Seks overordnede målsætninger

1. Forskningskvaliteten skal sikres gennem åben konkurrence om alle offentlige forskningsmidler, som ikke er basisbevillinger til institutioner.
2. Organiseringen og strukturen af råd, udvalg og især programkomiteer skal forenkles, hvilket samtidig vil lette forskernes overblik over søgemuligheder.
3. Et nyt forskningsrådssystem skal have en styrket ledelse, som kan sikre, at den strategiske forskning implementeres på egne præmisser, og at tværfaglige indsatser inden for alle forskningsområder tilgodeses.
4. En omfattende støtte til grundforskningsaktiviteter skal fortsat sikres.
5. Støtten til den strategiske, den anvendelsesorienterede såvel som den erhvervsrettede forskning skal samtidig sikres.
6. Der skal være en klar adskillelse mellem det organ, som skal rådgive om generelle forskningspolitiske emner, og de organer, som skal udmønte midler og rådgive ansøgere og andre interessenter om fondsnære og forskningsfaglige, videnskabelige spørgsmål.

III. Det Rådgivende Forskningsråd

7. Danmarks Forskningsråd omdøbes til *Det Rådgivende Forskningsråd* for at synliggøre dets opgave som et rådgivningsorgan, der kan sikre minister, regering og Folketing en uafhængig og sagkyndig forskningspolitisk rådgivning. Rådet består af ni medlemmer, hvoraf en er formand.
8. Rådgivningen omhandler national og international forskningspolitik til gavn for videnssamfundet.
9. Rådgivningen skal være baseret på dokumentation og forskningspolitiske analyser.
10. Rådet sikres fortsat en egen initiativkraft til at udarbejde uafhængige forskningspolitiske oplæg til fremme af den offentlige debat.

IV. Strukturen i det nye forskningsrådssystem

11. Det nye forskningsrådssystem består grundlæggende af fire hoveddele (jævnfør bilag 1):

Det Frie Forskningsråd (jævnfør V) med en egen bestyrelse på ni personer. Det Frie Forskningsråd skal støtte forskningsprojekter baseret på forskernes egne forskningsinitiativer og fremme bredde og kvalitet i dansk forskning gennem åben konkurrence baseret på uafhængig kvalitetsvurdering. Det Frie Forskningsråd skal herudover yde forskningsfaglig rådgivning til ansøgere og andre interessenter inden for alle videnskabelige fagområder.

Det Strategiske Forskningsråd (jævnfør VI) med en egen bestyrelse på ni personer. Det Strategiske Forskningsråd skal støtte forskning på basis af politisk definerede programmer. Det Strategiske Forskningsråd skal herudover yde forskningsfaglig rådgivning til ansøgere og andre interessenter inden for rådets indsatsområder samt bidrage til et øget samspil mellem offentlig og privat forskning.

Danmarks Grundforskningsfond (jævnfør VII) bevares som en selvstændig fond med en egen bestyrelse på ni personer. Danmarks Grundforskningsfond skal finansiere større forskningsaktiviteter baseret på forskernes egne ideer og bidrage til udviklingen af „Centres of Excellence“ ved store satsninger i komplekse problemstillinger.

Koordinationsudvalget (jævnfør VIII) skal fremme koordination og samarbejde mellem Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd og Danmarks Grundforskningsfond samt det øvrige forskningssystem. Koordinationsudvalget overtager de opgaver med rådgivning om støtte af forskeruddannelse, som hidtil har været varetaget af Forskeruddannelsesrådet.

12. Den nye lov fjerner pligten til oprettelse af offentlige forskningsudvalg under fagministerier. De offentlige forskningsbevillinger og -puljer under fagministerierne, som ikke er basisbevillinger til institutioner, sikres en åben konkurrence og fagkyndig vurdering ved, at ansøgningerne hertil bedømmes i det nye forskningsrådssystem. Disse programbevillinger forbliver på fagministeriernes finanslovsparagraf, og det vil fortsat være fagministrene, som har kompetencen til konkret at vælge hvem blandt de ansøgere, som forskningsrådssystemet har bedømt kvalificeret, der skal tildeles forskningsmidler.
13. Folketinget bevilger de samlede midler i tre hovedbevillinger til fri forskning, strategisk forskning og forskeruddannelse. Midlerne til fri og strategisk forskning bevilges til bestyrelserne for Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd. Herudover modtager Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling en bevilling til den del af forskeruddannelser, som behandles i Koordinationsudvalget.

V. Det Frie Forskningsråd

14. Det Frie Forskningsråd skal støtte forskningsprojekter baseret på forskernes egne forskningsinitiativer og fremme bredde og kvalitet i dansk forskning gennem åben konkurrence baseret på uafhængig kvalitetsvurdering. Forskningen kan foregå inden for de traditionelle fagområder eller være tværvideenskabelig. Det Frie Forskningsråd skal herudover yde forskningsfaglig rådgivning inden for alle videnskabelige fagområder til ansøgere og andre interessenter.
15. Det Frie Forskningsråd består af en bestyrelse, der efter egen vurdering nedsætter et antal faglige forskningsråd.
16. Bestyrelsen udgøres af ni personer, hvoraf en er formand, og hvor ingen samtidig er medlemmer af de faglige forskningsråd eller organer og udvalg i det øvrige forskningsrådssystem. De ni medlemmer skal alle være anerkendte forskere. Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling udpeger bestyrelsen efter indstilling fra de faglige forskningsråd og vælger hvem af de udpegede, der skal være formand.
17. Bestyrelsen får kompetencen til at fastlægge antal af og grænser mellem de faglige forskningsråd. Bestyrelsen har i denne forbindelse pligt til at sikre, at den nuværende opdeling mellem forskningsrådene løbende tilpasses den forskningsfaglige udvikling, og at forskningsrådene dækker hele det videnskabelige spektrum.
18. Bestyrelsen får kompetencen til at beslutte den konkrete fordeling af de frie forskningsbevillinger mellem de forskellige råd. Bestyrelsen kan i den forbindelse fordele op til 20 procent af Det Frie Forskningsråds finanslovsbevillinger til særlige initiativer, herunder tværfaglige og tværrådslige, på basis af bestyrelsens vurdering af rådernes aktiviteter.

19. Bestyrelsen har endvidere til opgave at fastlægge de generelle retningslinier for forskningsinitiativer, som bedømmes i Det Frie Forskningsråd. Det omfatter blandt andet retningslinier for behandling af ansøgninger, habilitet og videnskabelig publicering.
20. Medlemmerne af de faglige forskningsråd skal være anerkendte forskere. Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling beskikker medlemmerne i deres personlige egenskab.
21. Det Frie Forskningsråd støtter forskningsprojekter i form af blandt andet:
  - Forskergrupper
  - Driftstilskud og apparatur
  - Forskernetværk
  - Internationalt samarbejde.Herudover kan der uddeles tilskud til enkeltstipendier (ph.d.er eller post.doc.s) i tilknytning til ovenstående.

VI. Det Strategiske Forskningsråd

22. Det Strategiske Forskningsråd skal støtte forskning på basis af politisk definerede programmer. Disse nye satsninger, der initieres af det politiske system eller af fagministerier, skal sikre tematisk afgrænsede forskningsområder, som vurderes at være af væsentlig betydning for udviklingen af dansk samfunds- og erhvervsliv. Det Strategiske Forskningsråd skal herudover yde forskningsfaglig rådgivning inden for rådets indsatsområder til ansøgere og andre interessenter samt bidrage til et øget samspil mellem offentlig og privat forskning.
23. Det Strategiske Forskningsråd består af en bestyrelse, der efter egen vurdering nedsætter et meget begrænset antal programkomiteer til at støtte sig i arbejdet med at udmønte programbevillinger.
24. Bestyrelsen består af ni personer, hvoraf den ene er formand. Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling udpeger formanden og endnu et medlem af bestyrelsen. De øvrige syv medlemmer udpeges af ministeren efter opslag. Bestyrelsen skal bestå af såvel anerkendte forskere som forskningskyndige, som repræsenterer aftagerinteresser. Medlemmerne skal endvidere have indsigt i og erfaring med varetagelse af strategiske forskningsopgaver i dansk og international sammenhæng. De skal tilsammen repræsentere kompetencer inden for alle de væsentlige forskningsfaglige interesser i både det offentlige og det private forskningsystem. Kompetencerne omhandler indsigt i grundlæggende forskning og uddannelse, strategisk forskning, herunder sektorforskning og klinisk forskning, teknologisk udvikling og innovation, samarbejde mellem virksomheder og offentlige forskningsinstitutioner, international forskning samt forskeruddannelse. Inden beskikkelse af medlemmerne hører ministeren bestyrelsen for Det Frie Forskningsråd, Rektorkollegiet, Sektorforskningens Direktørkollegium, Danmarks Grundforskningsfond og Rådet for Teknologi og Innovation. Alle medlemmer udpeges i deres personlige egenskab.

25. Bestyrelsen skal for de strategiske programbevillinger sikre en udformning af åbne opslag og nedsættelse af de enkelte programkomiteer samt fordele bevillinger til hver komité i overensstemmelse med de forudsætninger, som Folketinget har opstillet. Bestyrelsen kan henlægge den konkrete formulering af de enkelte opslag til programkomiteer.
26. Bestyrelsen får kompetencen til at fastlægge antallet af og afgrænsningen mellem de forskellige programkomiteer. Bestyrelsen har ansvaret for, at antallet holdes på det lavest mulige niveau, og at alle programkomiteer ophører, når deres opgave er fuldført, så den ønskede forenkling og overskuelighed i det nye forskningsrådssystem sikres. Bestyrelsen har i den forbindelse kompetencen til at skønne, om det i alle tilfælde er nødvendigt at nedsætte nye programkomiteer, og om en programkomité for eksempel kan behandle flere strategiske programmer af beslægtet karakter.
27. Medlemmer af en programkomité skal være anerkendte forskere.
28. Det Strategiske Forskningsråd sikrer udmøntning af forskningsprogrammer i form af blandt andet:
  - Større tværgående forskergrupper
  - Forskningskonsortier
  - Driftstilskud og apparatur
  - Understøttelse af forskernetværk
  - Deltagelse i internationalt samarbejde.Herudover kan der uddeles tilskud til enkeltstipendier (ph.d.er eller post.doc.s) i tilknytning til ovenstående.
29. Bestyrelsen for Det Strategiske Forskningsråd skal desuden af egen drift opsøge nye forskningstendenser og kan igangsætte initiativer på baggrund heraf, såfremt Folketinget afsætter bevillinger hertil. Samtidig får bestyrelsen til opgave at synliggøre de strategiske forskningsindsatser for relevante private aktører med henblik på at tiltrække midler fra både fonde og virksomheder til samfinansierede forskningsprojekter.
30. Bestyrelsen har endvidere til opgave at fastlægge de generelle retningslinier for forskningsinitiativer, som bedømmes i Det Strategiske Forskningsråd. Det omfatter blandt andet retningslinier for behandling af ansøgninger, habilitet og videnskabelig publicering.

VII. Danmarks Grundforskningsfond

31. Danmarks Grundforskningsfond skal støtte større forskningsaktiviteter baseret på forskernes egne ideer. Fonden skal bidrage til udvikling af danske „Centres of Excellence“ ved store satsninger og opbygning af forskermiljøer omkring komplekse problemstillinger, for eksempel i grænselandet mellem etablerede fagmiljøer og institutioner.

32. Danmarks Grundforskningsfond forbliver en selvstændig fond med en bestyrelse på ni medlemmer udpeget af ministeren for videnskab, teknologi og udvikling.
33. Fonden skal via en lovændring have adgang til at investere den resterende del af grundkapitalen med et maksimalt årligt uddelingsniveau på 250 millioner kroner. Der sigtes med lovændringen på, at fonden skal opretholde det nuværende uddelingsniveau som gennemsnit, men med mulighed for større fleksibilitet i uddelingsniveauet fra år til år.
34. Fonden gives mulighed for at indskyde patentrettigheder i private selskaber og modtage aktier som betaling herfor. De nærmere rammer for placering af sådanne aktieposter bør fastlægges således, at der sikres en kompetent og professionel forvaltning og på en sådan måde, at de ikke fjerner fokus fra hovedformålet med Grundforskningsfonden. Den konkrete model skal ses i sammenhæng med de øvrige overvejelser om organisering af arbejdet med kommercialisering af forskningsresultater.
35. Det skal endvidere være muligt for Grundforskningsfonden at tegne yderligere aktier i selskaber, hvor fonden har overdraget patentrettigheder mod aktier som betaling. I de tilfælde, hvor disse selskaber udsteder nye aktier med henblik på at skaffe yderligere kapital, skal fonden have mulighed for at erhverve andele af de nye aktier, således at fondens ejerandel af selskabet og dermed også de mulige indtægter fra selskabet ikke ufrivilligt mindskes. Ordningen forventes dog ikke på kort sigt at give væsentlige indtægtsforøgelse for fonden.
36. Fondens mulighed for at indgå samarbejde med private fonde og virksomheder om etablering af forskningscentre af høj kvalitet skal styrkes.
37. Det skal sikres, at der i højere grad end i dag knyttes forskeruddannelse til de centre, som fonden finansierer.

VIII. Koordinationsudvalget

38. Der nedsættes et Koordinationsudvalg til at fremme samarbejde mellem Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd og Danmarks Grundforskningsfond og det øvrige forskningssystem. Udvalget skal koordinere arbejde og opgaveløsning i de to råd og i fonden. Udvalget skal i den forbindelse bidrage til fremme og koordinering af dansk forsknings internationale aktiviteter.
39. Koordinationsudvalget skal være et konsensusorgan uden bestemmende myndighed over det nye forskningsrådssystem.
40. Koordinationsudvalget består af otte medlemmer, som udgøres af bestyrelsesformændene for Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd og Danmarks Grundforskningsfond, de nævnte organers to administrative ledere samt to medlemmer indstillet af Rektorkollegiet og et medlem indstillet af Sektorforskningens Direktørkollegium.

41. Koordinationsudvalget overtager det nuværende Forskeruddannelsesråds opgaver omfattende rådgivning om forskeruddannelse, herunder forskerskoleinitiativer. Koordinationsudvalget skal dermed støtte og stimulere den formaliserede forskeruddannelse, herunder fremme kvalitetsudvikling og internationalisering af dansk forskeruddannelse samt sikre en koordinering af forskeruddannelsens udvikling og volumen i Danmark. Udvalget skal endvidere arbejde for, at der i hele forskningssystemet indarbejdes stærke og attraktive forskeruddannelsesmiljøer. Dette bliver en kerneopgave for udvalget, og det vil samtidig kræve et udstrakt samarbejde med universiteterne og sektorforskningen.
42. Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling iværksætter tre år efter den nye lovs ikrafttræden en evaluering af anvendelsen af den særlige bevilling til forskeruddannelse, som behandles i Koordinationsudvalget. Evalueringen skal omfatte vurdering af forskeruddannelsens udvikling og volumen samt samspillet med de øvrige aktører, som iværksætter forskeruddannelse i Danmark. På baggrund af evalueringen træffer ministeren efter drøftelse med forligspartierne beslutning om, hvorvidt Koordinationsudvalgets rådgivning om den særlige bevilling til forskeruddannelse videreføres, eller om bevillingen integreres i det øvrige forskeruddannelsessystem.
43. Koordinationsudvalget indstiller til Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (Forskningsstyrelsen) om tilskud til forskeruddannelsesinitiativer.

IX. Sekretariat for det nye forskningsrådssystem

44. Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd og Koordinationsudvalget betjenes af et uafhængigt sekretariat. Sekretariatet skal sikre den størst mulige sammenhæng og gensidige orientering af nye og igangværende initiativer.
45. Danmarks Grundforskningsfond betjenes af et selvstændigt og uafhængigt sekretariat.

Bilag 1

Strukturen i det nye forskningsrådssystem

